

Asia: VN/2005/2020

Esittävän taiteen valtiosuusjärjestelmän uudistaminen

Lain soveltamisalan laajentaminen (1 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

Lain kannalta ongelmallista on, että lakiluonnos ei käsittele teatterikenttää kokonaisuutena vaan unohtaa vapaan kentän olemassaolon. Harkinnan varaisen avustuksen piiriin kuuluvan vapaan kentän olemassa oloa ei siis edelleenkään tunnusteta laissa; se jää vaille lain suojaa.

Kuten Eskus ry lausunnossaan toteaa: ”On hyvä, että lain soveltamisalaa laajennetaan koskemaan kaikkea esittävää taidetta ja että lain soveltamisala antaa mahdollisuuden tulevaisuudessa hyväksyä lain piiriin myös sellaisia esittävän taiteen muotoja, joita ei välttämättä voida nykyisellään tarkasti määritellä.”

Lain tavoite (2 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

”4) taiteilijoiden ja eri taiteenalojen välistä tasa-arvoa.”

Lain tavoitteisiin tulisi kirjata pyrkimys eriarvoisuuden purkamiseen eri taiteenalojen, taidetoimijoiden ja taiteilijoiden väliltä. Nyt esitetty laki luonnos vahvistaa tai säilyttää toimijoiden välistä eriarvoisuutta, mitä emme voi hyväksyä.

Valtionosuuden tavoite (3 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Vaadimme kohdan loppuun lisäystä ”eri väestöryhmille ja taiteenaloille”. Olisi tärkeää että laki huomioisi eri taiteenalat ja edistäisi niiden tasavertaisuutta. Taiteen alojen moninaisuus ja eri taiteenaloilla työskentelevien määrä on kasvanut valtavasti vanhan vos-lain ajasta, jolloin sen piti huomioida lähinnä puheteatteri ja orkesterit. Tällä hetkellä eri taiteenalojen taiteilijoille tarjotut/saatavilla olevat palvelut vaihtelevat suuresti.

Taidelaitosten palvelut ja fasilitteetit tulisi saattaa tasavertaisesti kaikkien (myös vielä tunnistamattomien) taiteenalojen taiteilijoiden käyttöön. Puheteatteria tulisi kohdella tasavertaisena taiteenlajina suhteessa muihin taiteenlajeihin, mm. tanssii, sirkukseen ja esitystaiteeseen.

Vaadimme, että valtionosuuden piiriin hakevia toimijoita arvioitaisiin Taikessa vastaavin kriteerein kuin harkinnanvaraisen toiminta-avustuksen hakijoita, niin että kriteereinä ovat hakijayhteisön toiminnan tavoitteellisuus ja laatu, hakijayhteisön toiminnan laajuus ja vaikuttavuus ja taiteellisen sisällön laatu.

Valtionosuuden saamisen edellytykset (4 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Lisäyksenä vaadimme, että taidelaitoksen palvelujen ja fasilitteettien saavutettavuus eri taiteenalojen taiteilijoille ja freelancereille tulisi aina olla yksi rahoituksen ehto ja kriteeri.

Muutosehdotuksena vaadimme hakijoiden toiminnan taiteellista arviointia, esim. että 8) kohdassa mainuttu monivuotista suunnitelmaa tarkasteltaisiin vastaavilla kriteereillä kuin Taiteen edistämiskeskuksen harkinnanvaraisen toiminta-avustuksen hakijoiden toimintaa.

Kuten Eskus ry toteaa omassa lausunnossaan ”3 § Valtionosuuden tavoitteista puhutaan esittävän taiteen edistämisestä ”taiteellisista lähtökohdista”. On ristiriitaista, että 4 § valtionosuuden saamisen edellytyksissä ei kuitenkaan arvioida taiteellista toimintaa, vaan edellytykset liittyvät yleisesti toiminnan säännöllisyyteen, ammattimaisuuteen ja talouteen.”

Tällä hetkellä eri toimijoita kohdellaan eriarvoisesti: valtionosuus järjestelmän piirissä olevien toimijoiden toiminnan – ja etenkin sen taiteellisen laadun ja arvon - arviointi on olematonta verrattuna harkinnanvaraisia avustuksia hakeviin toimijoihin.

Valtionosuuden myöntäminen toistaiseksi tai määräajaksi (5§)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Emme voi kannattaa ehdotusta, joka säilyttää tai lisää kentän rahoituksen kahtiajakoa. Asiaa voitaisiin ratkoa esim. Taiteen edistämiskehityksen asemaa kehittämällä siten, että se olisi tulevaisuudessa ainoa taiderahoituksen myöntäjä.

Emme voi kannattaa ehdotusta, joka jakaa valtionosuuteen oikeutetut toimijat kahden kerroksen väkeen päätöksen voimassa olon suhteen (Pykälän 2 momentti) ja näin luo eriarvoisuutta toimijoiden välille.

Kannatamme Eskus ry:n lausunnossaan esittämää ehdotusta ”että toistaiseksi voimassa olevat valtionosuudet tulisi muuttaa kuuden vuoden määräajaksi kategoriaksi kuten edellinen valtionosuusjärjestelmän uudistamista pohtinut työryhmä ehdotti.”

Työryhmän saatteessa kirjoitetaan: ”On kuitenkin todennäköistä, että uudessakin järjestelmässä valtionosuuden saajien vaihtuvuus olisi käytännössä suhteellisen vähäistä ja erityisesti valtionosuuden piiriin toistaiseksi hyväksytyjen toimintayksiköiden osalta niin suuret muutokset ovat epätodennäköisiä, että toimintayksikkö jäisi kokonaan valtionosuuden ulkopuolelle.” (s. 24)

Kun tavoitteena uudistukselle on ollut joustavuus ja vaihtuvuuden lisääminen, lakiehdotus on tältä osin epäonnistunut. Emme voi kannattaa lähtökohtaisesti tavoitteissaan epäonnistuneen lakiesityksen läpiviemistä.

Emme voi hyväksyä, että nykyisin valtionosuuden piirissä olevat esittävän taiteen yksiöt hyväksyttäisiin todennäköisesti uuden järjestelmän piiriin heti toistaiseksi (s. 33). Tällainen lausunto legitimoitua kentän kahtiajakoa, sen kylvämää epätasa-arvoa ja antaa ymmärtää, että nykyisten VOS-toimijoiden järjestelmään uudelleen hakeminen ja kelpoisuuden arviointi on näennäistä.

Koska lain tulisi purkaa eriarvoisuutta kentältä, emme voi hyväksyä, että nykyisille toimijoille ehdotetaan vanhaan järjestelmään sidottua etuoikeutettua asemaa.

Valtionosuuden perusteeksi vahvistettavan henkilötyövuosien määrän määräytymisen perusteet (6 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Hyvää ehdotuksessa on, että seantaa mahdollisuuden tukea painotetusti sellaisia toimijoita, joiden toteutuneet henkilötyövuosimäärät jäävät pieniksi. Tämä luo mahdollisuutta moninaisten, myös pienempien toimijoiden pääsulle vos-rahoituksen piiriin.

Pidämme välttämättömänä, että kulttuuripoliittisen merkittävyyden arviointi tapahtuu vertaisarviointina ja että sen kriteerit on avoimesti ääneenlausutut.

Lain perusteluissa mainitaan, että ”Säännöksen soveltaminen edellyttää kokonaisharkintaa, jossa otetaan huomioon esittävän taiteen palveluiden valtakunnallinen kokonaisuus.” Esitystaiteen seura vaatii kohtaan lisäystä: tämän tulee tarkoittaa sananmukaisesti koko kentän ja myös eri taiteenalojen huomioimista: VOS-järjestelmän lisäksi kokonaisarvioon tulisi vaikuttaa myös vapaan kentän toimijoiden osuus palveluiden valtakunnallisesta kokonaisuudesta sekä vos-laitosten tarjoamien palvelujen saatavuus ja saavutettavuus eri taiteenalojen taiteilijoille ja eri taiteen muodoille.

Lisäksi haluamme kommentoida henkilötyövuosiperustaisen laskentamallin ongelmallisuudesta. Pelkästään henkilötyövuosi pohjainen toimintamalli ei mahdollista erilaisia toimintamuotoja eikä huomioi toimintamuotojen mahdollista moninaisuutta, ja siksi teatterikenttä ei pääse kehittymään – tuotanto vaikuttaa suoraan sisältöihin.

Korotetun valtionosuusprosentin määräytymisen perusteet (6 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Kannatamme Eskus ry:n lausunnossaan esittämää lisäystä, ”että vastaanotettujen vierailuiden perusteella korotetun valtionosuusprosentin voisi saada vain, jos ottaa vastaan vierailuja lähinnä esittävän taiteen vapaan kentän toimijoilta.”

Toinen peruste lapsille, kielellisille vähemmistöille tai erityisryhmille kohdistuvan toiminnan tukemisesta korotetulla prosentilla on kannatettava.

Kolmas peruste, jolla korotettua valtionosuusprosenttia myönnettäisiin kulttuuripoliittisesta syystä, on periaatteessa hyvä ja kannatettava.

Lain perusteluissa mainitaan erityisesti tanssi- ja sirkustaide. Vaadimme kohtaan lisättäväksi esitystaiteen sekä taiteen alaan tai kenttää uudistavan, uutta luovan ja taidetta (uusien muotoisältöjen, toimintamuotojen tai tapojen tai tuotantovälineiden kautta) eteenpäin vievän toiminnan.

Vaadimme, että ulttuuripoliittisten päätösten takana olevat linjaukset tuodaan esille rahoituspäätösten yhteydessä.

Svenska Teatern ja Tampereen Työväen Teatteri –nimisten teattereiden rahoitusasema (6§)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Ehdotamme, että erityisrahoitusasemaa nauttivaksi VOS-laitokseksi lisätään esitystaiteen kentältä, toimintamuodoltaan uniikki ja esittävän taiteen kehitykselle käännteentekevä Esitystaiteen keskus ry.

Määräajoin laadittava toimintayksikön rahoitusta koskeva suunnitelma (7 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Hakeminen valtionosuuden piiriin (8 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Koko kohta on epämääräinen. Kuka/ketkä ja millä kriteereillä näitä toimintaedellytyksiä arvioivat.

Vaadimme arviointiin taiteellisen laadun ja arvon arvioinnin lisäämistä. Ristiriitaisesti lain tavoitteiden kanssa, vain taloudellista menestymistä arvioidaan ja toiminnan taiteellinen arvo jätetään arvioimatta.

Kannatamme Taiken toiminta-avustuksen kanssa yhtenäistä hakuprosessia, kriteeristöä ja aikataulua, ja sitä että yksi hakemus riittää sekä vos-rahoitukseen että harkinnanvaraisiin avustuksiin.

Määräajoin tehtävä valtionosuuden edellytysten täyttymisen arviointi (8 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

On lähtökohtaisesti erittäin hyvä, että toisin kuin nykyjärjestelmässä, kaikkia VOS-toimijoita arvioidaan jatkossa määräajoin. Teatterikeskus on esittänyt, että uudessa järjestelmässä ei tulisi olla toimijoita, joiden asema on toistaiseksi voimassa oleva, vaan valtionosuuspäätösten tulisi olla 3- ja 6-vuotisia määräaikaisia päätöksiä. Esitystaitteen seura on samaa mieltä.

8 § momentit tuovat esille uuden järjestelmän lähtökohtaisen epätasa-arvon. Emme voi hyväksyä että määräaikaisen 3-vuotisen päätöksen saaneet joutuvat hakemaan uudestaan järjestelmän piiriin (8 § ensimmäinen momentti), mutta toistaiseksi voimassa olevien toimijoiden osalta ehdotetaan menettelyä, jossa ministeriö arvioisi erillisellä arvioinnilla toimijoiden kelpoisuuden jatkaa toistaiseksi valtionosuuden piirissä.

Emme voi hyväksyä sitä, että nykyisen kahtia jakautuneen ja toimijoita eriarvoisesti kohtelevan rahoitusjärjestelmän purkamisen sijaan, se ollaan säilyttämässä ja lisäksi uuteen VOS-järjestelmään ollaan luomassa sisälle ylimääräistä väliporrasta.

Valtionosuusprosentit 37 ja 60 (rahoituslaki 22 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Pelkästään henkilötyövuosi pohjainen toimintamalli ei mahdollista erilaisia toimintamuotoja eikä huomioi toimintamuotojen mahdollista moninaisuutta, mikä estää teatterikenttää kehittymästä – tuotanto vaikuttaa suoraan sisältöihin.

Esittävien taiteiden yksikköhinnat (rahoituslaki 35 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Oopperaesitykset vaativat yleensä vastaavia näyttämötekniisiä ratkaisuja, lavastusta ja puvustusta kuin musikaalit tai teatteriesitykset. Tämän vuoksi lain perusteluissa mainittu arvio siitä, että oopperan kustannusrakenne vastaisi enemmän orkestereita, on yksinkertaisesti väärä.

Muut kommentit ja huomiot (lomakkeeseen ei pystynyt täyttämään tätä oikeaan kohtaan):

Uusi lakiluonnos unohtaa edelleen vapaan kentän olemassaolon kokonaan eikä turvaa freelance-taiteilijoiden ja ryhmien työskentelemään pääsyä laitosten resurssien ja fasiliteettien piiriin. Ehdotuksen pohjalta mikään ei muutu, lainsuojattomat ovat edelleen lainsuojattomia.

Toivoisimme lailta katsetta tulevaisuuteen, jossa taidetta tehdään tavoilla joita emme vielä tunne, jossa nykyiset taiteenalalajit ovat ehkä osin tai kokonaan purkautuneet.

Nyt tehtävän lakimuutoksen tulisi vastata vuosikymmenten saatossa tapahtuneisiin muutoksiin kentän rakenteessa. Taitelijakunnan, freelancereiden ja eri esittävän taiteen aloilla toimivien määrä on kasvanut valtavasti ja lain tulisi turvata, että rahoitettavat laitokset palvelisivat tasapuolisesti eri taiteilijoita taiteenalasta riippumatta. Ei voi pitää oikeutettuna, että vos-järjestelmä vanhasta tottumuksesta palvelee vain puheteatteria ja orkestereita. Uudella lailla on avattava laitokset palvelemaan tasavertaisesti myös freelance-ryhmiä ja muita nykyisiä ja tulevia esittävän ja esiintyvän taiteen muotoja, kuten tanssia, sirkusta ja esitystaidetta.

Emme voi hyväksyä, että laki on edelleen säilyttämässä ja luomassa toimijoiden ja eri taiteenalojen välistä eri arvoisuutta.

Kuten Eskus ry kiteyttää lausunnossaan: ”esittävän taiteen kenttä on rahoituksen näkökulmasta edelleen kahtiajakautunut: vapaan kentän 102 teatteri-, tanssi- ja sirkustoimijaa saivat vuonna 2020 valtiolta toiminta-avustuksina 8,6 milj. euroa, kun VOS- järjestelmän piirissä olevat 57 teatteri- ja tanssitoimijaa saivat valtiolta tukea 57,2 milj. euroa. Uudistukseen varattua lisärahaa tarvitaan uusille VOS-toimijoille, mutta osa lisärahasta tulisi edelleen kanavoida Taiken jakamiin toiminta-avustuksiin. Jotta Taiken nykyisin jakamat toiminta-avustukset voitaisiin nostaa edes kohtuulliselle vuosittaiselle tasolle 80 000 € / toimija, tarvittaisiin lisärahoitusta noin 2 milj. euroa.”

Lamberg Veera
Esistystaiteen seura

Mattila Lauri
Esitystaiteen seura ry